

СЕКЦІЯ XVIII. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ЯК КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Толмачова І.М.

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри
педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської
обласної ради, Україна*

Черченко І.О.

здобувач освітнього ступеня магістр психолого-педагогічного факультету
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської
обласної ради, Україна*

Сучасна освітня галузь, як соціальний інститут, стала ініціатором нових поведінкових рамок учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти. Євроінтеграційні процеси актуалізують завдання побудови принципово нових моделей поведінки українського студентства, яке у своїй професійній та повсякденній діяльності орієнтується на морально-етичні цінності та виявляє академічну культуру.

Академічну культуру вважають окремою компетентністю, якою мають оволодіти всі здобувачі вищої освіти. Згідно з Законом України «Про вищу освіту» компетентність – це «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [4].

Феномен академічної культури розглядають у різних наукових галузях дослідники М. Вовк, Т. Добко, І. Забіяка, І. Пак, В. Ромакін, О. Семенов, Г. Хоружий, К. Шовш.

У соціології «академічну культуру студентства» розуміють як сукупність моделей поведінки, які формуються в академічному середовищі в процесі засвоєння ціннісно-нормативної складової освітнього простору, інтеріоризуються особистістю та знаходять прояв у повсякденних академічних практиках [3].

Культуролог О. Кравченко зазначає, що «поняття «академічна культура» покликане виявити ті особливості існуючих освітньо-наукових систем, які дозволяють сприймати їх як специфічне культурне явище» [2].

І. Забіяка характеризує академічну культуру як «систему цінностей, норм, правил, зразків поведінки, способів діяльності, принципів спілкування, що ґрунтується на педагогічно адаптованому досвіді наукової пізнавальної діяльності суб'єктів професіоналізації» [1, с. 148].

Доєднуємося до педагогічного тлумачення поняття, запропонованого В. Ромакіним, який визначає академічну культуру як інтелектуально-етичну систему цінностей, мотивацій, переконань та сприйняття, які визначають професійну

діяльність в освіті та науці [5]. При цьому основною складовою академічної культури, на його думку, є поняття академічної порядності, яка визначається як обов'язкове дотримання в процесі навчання, за будь-яких умов, п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, поваги, справедливості та відповідальності.

Галузь функціонування академічної культури – професійна діяльність в освіті та науці.

І. Пак узагальнено основні положення щодо академічної культури [3]:

1) академічна культура є історичним явищем, яке виникає на певному етапі розвитку цивілізації з появою перших європейських університетів, і саме з цього періоду з'являються зародки сучасної академічної культури;

2) академічна культура змінюється паралельно зі зміною соціуму як такого й, насамперед, під впливом трансформаційних процесів у системі вищої освіти;

3) академічна культура є символічним утворенням, і як система символів передається від покоління до покоління за допомогою мови;

4) є підстави розглядати академічну культуру як своєрідну інструментальну реальність, яка містить на рівні з функціонально корисними й дисфункційні елементи;

5) академічна культура в певному сенсі є явищем, що має психологічний характер.

Важливими складовими академічної культури виступають знання і переконання, якими керуються члени академічної спільноти у своїй повсякденній діяльності і які визначають їхнє духовне становище. Це передбачає нероздільність інтелектуально-раціонального, чуттєво-емоційного і вольового компонентів даного феномену. У цьому контексті особливого значення набуває академічна культура як система цінностей, норм, правил, принципів, зразків поведінки, яка базується на науково-пізнавальному досвіді.

Академічна культура виявляється в багатьох аспектах: в культурі розумової праці, етичній культурі, культурі академічного читання і письма, академічної комунікації, академічній інформатиці, академічному менеджменті та ін. [6].

На сучасному етапі проблема формування академічної культури в студентів знайшла своє відображення в наукових працях Н. Гордієнко, А. Прохорова, І. Сизової, І. Томашевської, О. Фаст та інших.

Безперечно, формування академічної культури у середовищі певного закладу вищої освіти – тривалий, системний, багатофакторний та поетапний процес, учасниками його є адміністрація закладу, викладачі та студенти. Формування академічної культури у здобувача вищої освіти залежить від його готовності до пізнавальної діяльності, що визначається двома умовами: наявністю необхідних базових умінь та знань, досвіду діяльності, а також бажання та інтересу до пізнання. Відповідно в здобувачів вищої освіти мають бути сформовані не тільки фахові вміння та навички, але й особистісні якості, система цінностей, ставлення до об'єктів пізнання та його результатів.

Створення та реалізація комплексу умов формування академічної культури в студентів сприятиме підготовці фахівців, які перетворюють інформацію у системні знання, критично й творчо мислять, поважають межі наукових досліджень представників професійної спільноти, успішно здійснюють академічну комунікацію на основі морально-етичних цінностей та діють у траєкторії академічного самоменеджменту.

Список використаних джерел:

1. Забіяка І. М. Теоретичні аспекти формування академічної культури студентів в умовах

- сучасного університету. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Луцьк. 2016. Вип. 51 (104). С. 144–150.
2. Кравченко О. В. Культурологія у вимірах традицій академічної культури. Культура України. Вінниця. Вип. 42. 2013. С. 439-450.
 3. Пак І. В. Академічна культура українського студентства: фактори формування та особливості прояву: дис. канд. соціол. наук: 22.00.04 Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2019. 251 с.
 4. Про освіту: закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws / card /2145-19> (дата звернення: 20.01.2023).
 5. Ромакін В. В. Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2010/136-123-6.pdf> (дата звернення: 20.01.2023).
 6. Семеног О. М. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти: навчальний посібник. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 216 с.
 7. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2012. 320 с.